

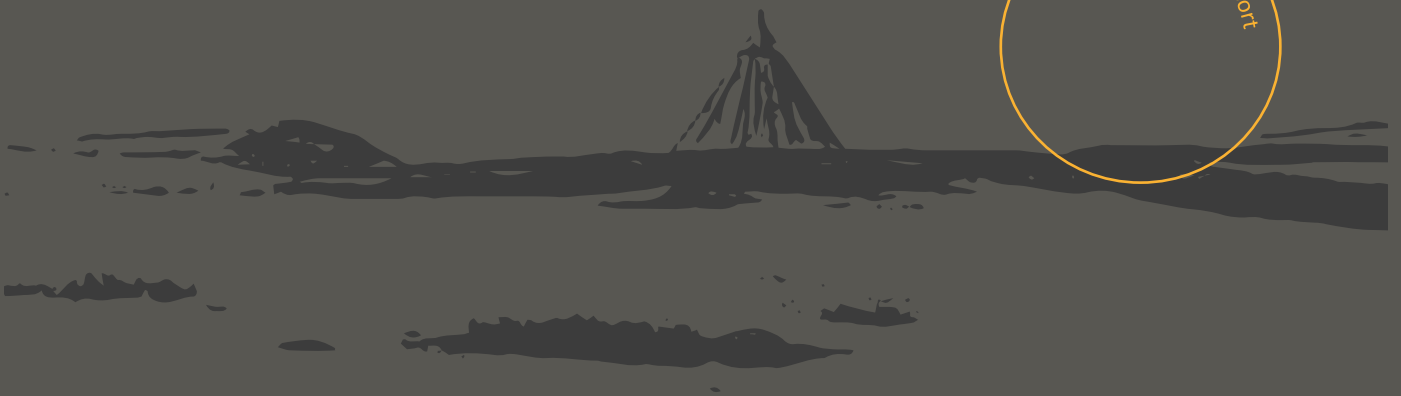
SÁMEDIGGI

Utfyllende regler for skrivemåten av
nordsamiske stedsnavn

Samisk stedsnavntjeneste, Sametinget

Vedtatt -29.08.2023

Sak PS 161/23

Sisdoallu / Innholdsfortegnelse

Utfyllende regler for skrivemåten av nordsamiske stedsnavn	3
Grunnleggende begrep i loven som gjelder skrivemåten av stedsnavn	3
Grunnleggende retningslinjer i forskriften som gjelder skrivemåten av stedsnavn	3
Regionale samleformer	6
Konsonanter	6
Vokaler	8
Forkortninger av appellativer i sammensatte ledd	8
Navn med særskrevet bestemmelsesledd foran stedsnavnet	9
Stedsnavn med personnavn som bestemmelse	10

Utfyllende regler for skrivemåten av nordsamiske stedsnavn

Disse reglene er et utfyllende tillegg til § 4 «Særleg om samiske stadnamn» i Forskrift om stadnamn, vedtatt 23.mai 2017.

Formålet med reglene er å sikre at man i normeringen av nordsamiske stedsnavn følger samme språklige prinsipper. Formålet med utfyllende regler er også å konkretisere forskriftens krav og muligheter for tilpasninger.

Normeringene tar utgangspunkt i muntlig tradisjon, hvoretter normeringen av stedsnavn tilpasses nordsamisk rettskriving (jf. Lov om stadnamn § 4).

Grunnleggende begrep i loven som gjelder skrivemåten av stedsnavn

§ 1 Formål og verkeområde, første ledd:

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som språklege kulturminne, gi dei ei skriftform som er *praktisk*, og som *ikkje skyggjer for meiningsinnhaldet i namnet*, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

§ 4 Reglar om skrivemåten, første ledd:

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i *den nedervde lokale uttalen*. Skrivemåten skal følgje *gjeldande rettskrivingsprinsipp* for norsk, samisk og kvensk. Skogfinske stadnamn på Austlandet følgjer norske rettskrivingsprinsipp.

Grunnleggende retningslinjer i forskriften som gjelder skrivemåten av stedsnavn

§ 1 Generelle reglar om norske, samiske og kvenske stadnamn, første og andre ledd:

Stadnamn som inneheld allment kjende ord eller namneledd, skal skrivast i samsvar med *gjeldande rettskriving*, når ikkje anna følgjer av reglane nedanfor. Stadnamn som inneheld utdøydde eller uklare språkelement, skal skrivast i samsvar med *gjeldande rettskrivingsprinsipp*. Har skrivemåten vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, kan ein *fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp*.

For samiske og kvenske stadnamn skal det takast særleg omsyn til munnleg tradisjon.

§ 2 Korleis lydleg overførte stadnamn i fleirspråkleg område skal skrivast

Stadnamn som heilt eller delvis er lydleg overførte frå andre språk, og som har fått ein innarbeidd uttale i mottakarspråket, *skal følgje rettskrivingsreglane i mottakarspråket*. Har eit slikt stadnamn ikkje fått ein innarbeidd uttale, skal det følgje rettskrivingsreglane i opphavsspråket.

Inneheld eit overført stadnamn eit ledd som er brukt i eit stadnamn i eit anna språk, kan dette leddet skrivast i *samsvar med rettskrivingsreglane i dette språket*. Den andre delen av stadnamnet skal *følgje rettskrivingsreglane i mottakarspråket*. I andre tilfelle skriv ein namneleddet i samsvar med reglane i mottakarspråket.

§ 4. Særleg om samiske stadnamn

For samiske stadnamn skal det takast *utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen*. Skrivemåten skal følgje *gjeldande rettskriving* i nordsamisk, lulesamisk, skoltesamisk eller sørsamisk.

Nordsamisk rettskriving skal brukast i Finnmark, Troms og i Nordland til Tysfjord kommune. Skoltesamiske stadnamn i Sør-Varanger kommune kan likevel følgje skoltesamisk rettskriving. Lulesamisk rettskriving skal brukast frå og med Tysfjord kommune og sørover til Meløy kommune. Frå og med Rana kommune og sørover skal sørsamisk rettskriving brukast. I grenseområda for dei enkelte språkområda, kan ein bruke den rettskrivinga som passar best med den nedervde lokale uttalen. *Det kan òg veljast regionale samleformer. Lokale dialektformer kan veljast når særlege grunnar talar for det*.

Dersom det er brukt fleire samiske namn om det same namneobjektet, skal det eldste namnet brukast av det offentlege. I særlege tilfelle kan det gjerast unntak frå denne regelen.

I avveginga av ulike omsyn skal ein leggje vekt på at stadnamna *får ein einskapleg skrivemåte* innanfor dei ulike samiske språkområda.

I skrivemåten av nordsamiske stedsnavn kan man velge regionale tilpasningsformer eller også lokal dialekt når det ikke bryter med gjeldende rettskrivingsprinsipp, skygger for meningsinnholdet i navnet eller vil fremstå som uforståelig ved bøyning av navnet i ulike kasus. Med språklige regioner menes her inndeling av nordsamisk slik den framkommer språkvitenskapelig¹ med tre hovedgrupper: finnmarksamisk, sjøsamisk og tornesamisk med dertil hørende undergrupper. Med lokal dialektform menes et språklig kjennetegn uten stor geografisk spredning.

De kursiverte begrepene som er brukt i loven og forskriften, er forklart av Språkrådet i retningslinjer for skrivemåten av norske navn². Disse forklaringene anser vi som allmenngyldige for alle språk. For nordsamisk vil vi særlig nevne:

¹ Se Sammallahti, Pekka 1998: The Saami Languages: An Introduction. Davvi Girji os.

² <https://www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Stedsnavn/utfyllande-reglar-om-skrivematen-av-norske-stadnamn/>

En skriftform **som ikke skyggjer for meiningsinnhaldet i namnet**, betyr at navnet skal være lett å forstå. I de tilfeller der navnet er nedarva fra så langt tilbake at det er vanskelig å tyde navnets språklige innhold, vil dette prinsippet være vanskelig å praktisere. Dette prinsippet gjelder derfor først og fremst navn der det ut fra uttalen og eksisterende eldre skriftformer ikke kan vere tolkingstvil. Forskrifta § 1 tar høg for dette i avsnittet om stadnamn som inneheld utdøyde eller uklare språkelement.

Nedervd lokal uttale betyr etter høringsnotat om revisjon av forskrifta § 3: «den uttalen som er munnleg og skriftleg overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk». Det betyr at tradisjonelle lokale uttalevarianter har forrang framfor nyere former som konkurrerer med disse. Den nedarvede lokale uttalen skal være et *utgangspunkt* for skriftformen, som betyr at man ikke trenger å følge regelen mekanisk, men at man tar utgangspunkt i det når stedsnavnet normeres etter nordsamisk rettskriving.

Gjeldande rettskrivingsprinsipp er de grunnleggende konvensjonene for transkripsjon av språklyder til skrift, altså et sett med regler innenfor hvert språk for hvordan enkeltlyder og kombinasjon av enkeltlyder skal skrives når man normerer unormerte muntlige ord.

Gjeldande rettskriving er den rettskrivinga som er gjeldende til enhver tid.

En **regional samleform** er en skriftform som ikke alltid er i samsvar med offisiell rettskriving, og som er basert på dialektformer som er i bruk over større område, for eksempel *vuonna* for *vuotna* i sjøsamisk. Regionale samleformer i stedsnavn betyr talemålsnære former i systematisert form.

En **lokal dialektform** brukes innenfor et lite avgrenset område. Lokale dialektformer kan velges når *særlege grunnar* taler for det, ifølge forskrifta § 3. Denne muligheten må tolkes rimelig strengt. Hovedregelen skal være rettskrivingsformer eller de regionale samleformer som samsvarer mest med nedarva uttale.

Regionale samleformer

Normering av nordsamiske stedsnavn skal følge dagens nordsamiske ortografi så langt som mulig. Skrivemåter som skygger for meningsinnholdet og/eller bøyningsmønsteret til navnet, er ikke akseptable.

Konsonanter

Førstekonsonanter kan skrives i samsvar med mest framtrepende trekkene i dialektområdene:

- v for f, for eksempel *Vávrrrosvárri* for *Fávrrrosvárri*
- h for f, for eksempel *Huorsu* for *Fuorsu*
- j for nj, for eksempel *Junnečorru* for *Njunnečorru*, og *Ruovdejunni* for *Ruovdenjunni*
- h og j som førstekonsonant i tilfeller der ordet i rettskrivingen starter med en vokal, eller motsatt, for eksempel *Aḥḥá* for *Haḥḥá*, der *Haḥḥá* er etter rettskrivinga.

Stammekonsonanter kan skrives i samsvar med de mest særmerkte trekkene i dialektregionen:

- Uten klusilforslag, for eksempel *vuonna* for *vuotna* og *bajje* for *badje* i sjøsamisk
- Frikativ i stedet for klusil foran c, č, s, š og t, for eksempel *bávti* for *bákti* og *luovta* for *luokta* i sjøsamisk
- Konsonantkombinasjoner i nordsamisk sammenheng, som finnes i tornesamiske regioner, for eksempel *giebmi* for *gievdni*, *ápnnas* for *ávnnas*, *ásnnas* for *ásttas*.³
- Andre tornesamiske og sjøsamiske konsonantkombinasjoner som avviker fra vedtatt rettskriving, for eksempel *geargi* for *geađgi*, *rahti* for *ratti*, og *muorki* for *muotki*, som finnes i tornesamisk og/eller sjøsamisk ⁴

Konsonanten mellom 2. og 3. stavelse kan skrives i henhold til nedarva uttale, for eksempel *mátkkostit* for *mátkkoštit*, *vuojatan* for *vuojahan*, *skánigak* for *skánihat*.

³ Man vil dermed få samsvarende praksis på begge sider av riksgrensen, jf. *Giebmegáisi*, *Duobdi* og *Abddaslatnja* i Kiruna på svensk side. Bøying av disse navnene bør legges inn på SSR.

⁴ Man vil dermed få samsvarende praksis på begge sider av riksgrensen, jf. *Geargejohka* og *Čoargevárri* i Kiruna på svensk side.

Utlydskonsonantene kan skrives i henhold til nedarva uttale, for eksempel *buollám* for *buollán*, og *vuolik* og *vuolip* for *vuolit*.

Dette gjelder også skrivingen av utlydskonsonantene i første ledd i sammensatte stedsnavn, for eksempel *Buollámdiervá* (i stedet for *Buollándiervá*).

Likeledes kan utlydskonsonanten *-š* skrives *-s* når den ikke fungerer som diminutivsuffix, for eksempel *Ruovddás* for *Ruovddáš* og *Baskkás* for *Baskkáš*.

Sametinget 2021-2025. Foto: Árvu/Sametinget

Vokaler

Når det gjelder vokaler, både monoftonger og diftonger, finnes det en del variasjoner i uttale mellom dialektene. Vokaler skal likevel ikke tilpasses lokalt og/eller regionalt, for det vil ha konsekvenser for hvordan man vil oppfatte bøyning av stedsnavn. Dette gjelder vokaler i både første, andre og tredje stavelse.

For eksempel vil en -á i andre stavelse bli til -ái i illativ, for eksempel *Bieggavákgáisá* : *Bieggavákgáisái*, mens en -a i andre stavelse vil bli til -ii, for eksempel *Skiippagurra* : *Skiippagurrii*.

I flere nordsamiske dialekter er det vanlig at -i på siste ledd vil forkortes og uttales som -e, for eksempel *Ássebákti* (kan også uttales *Ássebákte*) men dette skal likevel skrives etter den normerte rettskrivinga, fordi -e i siste ledd vil bli til -ii i bøyninga, for eksempel *Máze* : *Mázii*, mens en -i vil bli til -ái i bøyninga, for eksempel *Suolovuopmi* : *Suolovuopmái*.

Også ord som i rettskrivinga ender på -u, men som eventuelt uttales -o, skal skrives med -u av samme grunn som ovenfor. Dette blant annet fordi -u i andre stavelse påvirker diftongen i andre stavelse, for eksempel *geaidnu* : *geidnui*.

I navn med flere ledd, kan første ledd forkortes (i > e, u > o, á > a), da det følger rettskrivingsprinsippene som gjelder sammensatte ord, for eksempel *Mohkkejávri* (*mohkki* + *jávri*) og *Suolovuopmi* (*suolu* + *vuopmi*).

Diftonger skal heller ikke tilpasses lokalt og/eller regionalt, for det vil ha konsekvenser for hvordan man vil oppfatte bøyning av stedsnavn. For eksempel vil -ie- i flere tilfeller bli til en -i- i bøyninga, for eksempel *Ingonaviessu* : *Ingonavissui*, mens en -ea- vil i flere tilfeller bli til en -e- i bøyninga, for eksempel *Deatnu* : *Detnui*.

Forkortninger av appellativer i sammensatte ledd

Appellativer som forekommer som første ledd eller inne i ord, forkortes ofte. Så fremst det ikke avviker for mye fra lokal uttale, skal man bruke faste forkortninger på de mest vanlige, som vist her under. Forskriften § 4 legger klare føringer for enhetlig skrivemåte: *I avvegninga av ulike omsyn skal ein leggje vekt på at stadnamna får ein einskapleg skrivemåte innanfor dei ulike samiske språkområda.*

Topografiske appellativer	Forkortninger	Eksempler på forkortninger
bahta	bah	Vuonnab ah johka
Bajil/bajit/bajábealde	bai	Jávreb ai njárga
bákti	bávt	Bikke bávt vuolli
bealli	beal	Girkob eal dievát
geahči	geaš	Davá geaš aláš

gieddi	gied	Bierag ied njárga
goahti	goah	Goahs adji
gurra	gur	Goavddes gurn járga
jávri	jár	Goaste jár luobbalat
jeaggi	jeag	Suolo jeag boatka
johka	joh	Dogge joh čopma
láhku	láh	Baikal láh johka
leahki	leah	Rušš leah johka
luokta	luovt	Njuorjj luovt várri
muorra	muor	Goah temuor jávri
nášša	náš	Gietkan náš johka
njárga	njár	Luos njár várri
njoaski	njoas	Fáll njoas várri
oaivi	oai	Stuora oai jávri
sadji	sai	Badje sai jeaggi
skáidi	skái	Uhcask ái johka
vággi	vák	Gaskav vák johka
várri	vár	Fáh ttev árjávri
veadji	veai	Muorra veai jávri
vuotna	vuon	Stuorra vuon bálggis
Vuolli/vuolde/vuole	vuol	Váre vuol jeaggi
vuopmi	vuom	Sáttiid vuom jávri

Navn med særskrevet bestemmelsesledd foran stedsnavnet

Utgangspunktet til normeringen av denne type navn er at et stedsnavn får et foranstilt tilleggsledd som spesifiserer stedsnavnet, for eksempel **Vuolit** Njivlojávri. Både foranstilte tilleggsleddet og stedsnavnet skrives med stor forbokstav.

Ingen særskrivning i tilfeller der forleddet ikke sammenlignes med andre, nærliggende referenter og hvis sisteleddet er et appellativ, for eksempel *Stuoragieddi*, *Stuorruvonna*, *Unnájávrráš*, *Uhcavuonaš*.

Normeringsregler

Eksempler

Særskrivning uten bindestrek når bestemelsesleddet er adjektiv i komparativ eller superlativ og som grammatisk kan fungere alene.	Vuolit Njivlojávri Bajit Njivlojávri Olggut Gaskkamus Roavvejávri Davimus Gieddeoaiivi Siskkit Ájajohka Vuolimuš Gearddošjávri	Vuorrevággi
Særskrivning uten bindestrek når bestemelsesleddet er et presiserende adjektivattributt, i tilfeller der flere navn har samme hovedledd, som grammatisk kunne fungert alene ⁵ .	Uhca Suolojávri Stuorra Suolojávri Unna Čiŋkkáš Stuora Čiŋká Jalges Sállevárri	
Særskrivning med bindestrek når navnet har som hovedledd et stedsnavn som kan stå alene, og får et foranstilt forklarende tillegg som indikerer geografisk posisjon, retning, eller lignende. Når adjektivet som spesi-fiserer geografisk plassering er i positivform, skrives navnet med bindestrek.	Darvi-Likčá Lulli-Likčá Bajje-Njávdam Sis-Válát	
I navn der førsteleddet er et spesifiserende substantiv til hovedleddet som er et steds-navn, skrives navnet med en bindestrek mellom leddene.	Suolo-Čadjejávri Duottar-Darvvajávri Savgŋo-Luovosvárri Duottar-Ruohtovárri	

Stedsnavn med personnavn som bestemmelse

Normeringsregler	Eksempler
Hvis hovedleddet er et appellativ (enkelt-ord, sammensatt ord, e.l.), skrives person-navnet sammen med hovedleddet.	Jovnnagieddi Niillasjávri Pieražiidmáđiijeaggi Máhtefanasgurra Áttámaras Jovssebajávri

⁵ Ingen særskrivning i tilfeller der forleddet, for eks stuora eller unna/uhca, ikke viser til sammenlignende bestemmelse for nærliggende objekt, vanligvis benevnt med kun en appellativ. Derfor Stuoragieddi, Storravuonna, Unnajávrráš, Uhcavuonaš.

Hvis hovedleddet er et egennavn (prop-rium), skrives ikke personnavnet sammen med hovedleddet.

Hvis personnavnet er et sammensatt navn, skal det være bindestrek mellom person-navnet.

Hvis personnavnet inneholder navn fra flere generasjoner, skal der ikke brukes bindestrek mellom personnavnene fra ulike generasjoner (jf. riektačállinrávvagat⁶)

I stedsnavn der forleddet inneholder personnavn fra ulike generasjoner (slektsnavn), skal det ikke brukes bindestrek mellom navn på personer fra ulike gene-rasjoner (se også riektačállinrávvagirji s. 27–28⁷). Siste ledd (appellativet) skrives sammen med siste del i forleddet.

Inggá Áitevárri (tilhører samme navnegruppe som Duottar-Áitevárri)

*Máret-Inggá Áitevárri

**Niillasa Inggá Áitevárri

Niillas-Mihkkala Lássejohka
Gáre Niillasa Gutnilasavvon
Piera-Jon Biretmielli

⁶ <http://www.giella.org/articles/6H3KfSN9Qssu0YeYEgWMGs>

*fiktivt navn

**fiktivt navn

⁷ <http://www.giella.org/articles/6H3KfSN9Qssu0YeYEgWMGs>